

8. mai 2022, tale ved minnebauta ved Røyken kirke

Kjære alle sammen

Gratulerer med dagen – med frigjørings- og veterandagen!

Jeg er så takknemlig for at for at vi lever i fred og frihet her i landet vårt, slik vi har gjort det siden denne dagen 1945.

Som jeg unner alle mennesker i verden å leve slik; i fred, frihet og demokrati.

Et viktig budskap denne dagen er alltid at vi ikke kan ta friheten og vårt dyrebare demokrati for gitt. Kanskje er ikke denne påminnelsen like nødvendig i år – vissheten om hvor grusomt alternativet kan være, øker nærmest minutt for minutt.

Krigen i Ukraina utspiller seg samtidig som vi står her. De mest brutale og hjerteskjærende lidelser, forårsaket av maktmisbruk og mangel på menneskeverd. I vårt nære nabolag, i vår tid. Vi kjenner alvoret her vi står – og vi kjenner uro, sorg og sinne. Vi kjenner med hele oss hvor mye vi ønsker oss fred – i Ukraina, i verden.

Aldri i nyere fredstid har vi hatt en krig så nær oss som nå!

8. mai er viktigere å markere enn noen gang!

Minnesmerkene over falne under 2. verdenskrig er en viktig del av Askers historie. Dette er første gang etter at vi ble en ny kommune i 2020, at vi har kunnet feire 8. mai slik den bør feires; i åpent fellesskap. Musikk og ikke minst publikum har vært savnet gjennom pandemien, men det skal sies at vi likevel har markert høytidelig og verdig tross omstendighetene, også her på minnebautaen ved vakre Røyken kirke.

Jeg er spesielt glad for at vi igjen kan invitere til mottakelse for veteraner i kveld, en tradisjon jeg setter stor pris på, og som jeg tror også betyr mye for veteranene selv, yngre som eldre. Jeg benytter anledningen til å ønske eventuelle veteraner her velkommen til å være med. Det er ikke for sent, selv om det har eksistert en påmeldingsfrist – det har jeg fått forsikret meg om fra Bærums ordfører – det er hun som er vertskap i år, i Bærum rådhus.

Vi har tradisjon for å holde denne mottakelsen sammen med nabokommunen vår i nord, ellers har vi hvert vårt program gjennom dagen. Jeg vil gjerne først som sist også få takke dere som bidrar her i dag, både med planlegging og gjennomføring. Jeg er utrolig takknemlig for at vi kan gjennomføre tradisjonene våre på denne måten, og det gjør seg på ingen måte selv.

Asker-programmet startet ved Russerleiren, som ligger rett ved Hurum kirke. Den ligger riktig nok så trafikkfarlig til, så vi var kun noen få personer som tradisjonen tro la ned blomster ved minnesmerket over de russiske fangene som ble holdt i arbeidsleir av tyskerne.

De levde i vanskjøtsel, men ble sett til av modige huringer som satte mye på spill, blant annet for å gi fangene ekstra mat. I krevende tider oppstår også samhold og vennskap, og etter frigjøringen ble de igjen for å feire 17. mai med lokalbefolkningen, og det ble arrangert avskjedsfest for dem da de dro hjem.

Man skulle kanskje tro at det ville være annerledes å stå ved minnesmerket nå i dag, og vi spurte jo også oss selv om det ville være riktig å legge ned blomster som før – før det nåværende russiske regimet invaderte Ukraina.

Jeg mener at det var riktig. For en krig har uansett ingen vinnere – alle lider, og alle taper. Slik vi vet det var under andre verdenskrig – og slik vi ser det i Ukraina i dag.

Jeg snakket med en ungdomsskoleelev her om dagen. Han visste ikke helt hva 8. mai innebar, men han kjente godt til russerleiren. Det sier mye om hvor viktig det er å kunne vise til konkrete eksempler for å gjøre historien mer forståelig og tilgjengelig.

Ingenting av det vi gjør skjer uavhengig av verden rundt – og den er stadig i endring. Det utfordrer oss følelsesmessig, og det utfordrer tradisjonene våre.

Jeg tror også at nettopp de blandede følelsene vi kjenner, for eksempel når vi lurert på om en fangeleir for russere skal få oppmerksomhet i dagens situasjon, setter i gang tanker og samtaler som vi har stor nytte av.

Da Russland invaderte Ukraina 24. februar, tok det ikke mange dagene før enkelte barn og voksne med russisk opphav eller forbindelse ble utsatt for trusler og hets her i Norge. Det var ordentlig vondt å høre om, og heldigvis ble det sagt tydelig ifra om, blant annet fra regjeringen, at det ikke var akseptabelt.

Vi reagerer med avsky når vi ser og hører om ødeleggelse, overgrep og krigsforbrytelser begått av de russiske styrkene. Midt i en reportasje fra Ukraina på nyhetene i forrige uke, var det et intervju med en kvinne fra Mariupol. Hun fortalte om russiske tenåringssoldater som kom og sa unnskyld for krigshandlinger utført av sine eldre og mer erfarne medsoldater. Også det får meg til å gråte. En krig har så mange ofre.

8. mai rommer en enorm glede, håp og fellesskap, men også bunnløs sorg, fortvilelse og splittelse. Krig og fred. Det finnes vel ikke en større kontrast.

Krig setter varige spor i samfunn, mennesker og familier. Parallelt med frihetsfesten for 77 år siden, sørget mange også over døde og savnede. Det var lettelse og optimisme, men også uvisshet for fremtiden. Vonde minner det var umulig å glemme – hemmeligheter som ikke kunne snakkes om – for noen fortsatt ikke.

Freden i Norge kom ikke uten store offer. I dag takker og hyller vi dem som kjempet for landet vårt under andre verdenskrig, og alle veteraner som har bidratt i Norges tjeneste i nyere tid, på oppdrag i verdens urolige hjørner.

Vi legger ned krans her på minnebautaen ved Røyken kirke i ærbødighet og takknemlighet til de navngitte heltene som gikk bort. Bak hvert navn er det familier, skjebner og historier.

Krig har bare ofre – disse menneskene ofret alt.